

Fysioterapeutin erityisasiantuntijuus

Tiivistelmä

Suomen Fysioterapeuttien laatima *fysioterapeutin osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen malli* luokittelee ja määrittelee fysioterapeutin ammatillista osaamista ja pätevyyttä. Fysioterapeutti valmistuu korkeakoulusta asiantuntijaksi, jolloin saavutetaan pätevyys perus- eli asiantuntijatason fysioterapiatyöhön.

Osa fysioterapeutin työnkuvista vaatii sellaista osaamista, joka ei kuulu peruskoulutukseen. Tätä kutsutaan *erityispätevydeksi*. Liiton mallissa erityispätevyuden saavuttaminen vaatii kahden vuoden työkokemusta sekä ammatillisen erikoistumiskoulutuksen suorittamista 15 opintopisteen edestä.

Osa fysioterapia-asiakkaista tarvitsee fysioterapeutin, jolla on perustasoa syvempää osaamista. Tätä kutsutaan liiton mallissa *erityisasiantuntijuudeksi*. Erityisasiantuntijuuden saavuttaminen vaatii viiden vuoden työkokemusta, joista kolme vuotta on suoritettu kyseisen asiakasryhmän parissa. Lisäksi erityisasiantuntijalta vaaditaan erikoistumis-, lisä- tai jatkokoulutuksen suorittamista yhteensä 60 opintopisteen edestä. Opintopisteistä vähintään 25 tulee kerätä erikoistumiskoulutuksesta.

Korkein osaamisen taso eli fysioterapian erikoisasiantuntija on määritelty jo aiemmin. Erikoisasiantuntijat ovat fysioterapia-alan kehittäjiä ja edelläkävijöitä, jotka luovat uusia toimintakulttuureita ja jakavat tietoa.

Johdanto

Fysioterapeutin eri osaamistasojen määrittelylle on tarvetta useilla eri sektoreilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteiset hankkeet Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen (SOTEKO) sekä Kuntoutuksen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämisfoorumi (KunFo) ovat nostaneet esille fysioterapeuttien ja muiden sote- ja kuntoutusalojen koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistarpeita.

Sote-uudistus on muuttanut sekä palvelujärjestelmää että työehtosopimusjärjestelmää siten, että pohdittavaksi on tullut eri asiantuntija-alojen työn vaativuus ja sen myötä myös palkkaus. Palkkausjärjestelmien kehittyessä selkeät määritelmät ammatillisen osaamisen eri tasoille ovat tarpeen.

Yksityisellä ja kolmannella sektorilla fysioterapeutin erityisasiantuntijuuden tarve on noussut esille etenkin fysioterapian tuotteistamisen ja hankintapolitiikan yhteydessä. Julkisissa hankinnoissa fysioterapian laadun määrittely on ollut vaikeaa ja eri osaamistasoja on eroteltu toisistaan vaihtelevasti. Tarjouskilpailut ja palvelusetelikäytännöt ovat keskenään heterogeenisiä ja aiheuttavat runsaasti työtä sekä fysioterapiayrittäjille että hankintayksiköille.

Fysioterapeutin työn vaativuus tunnustetaan tällä hetkellä heikosti, eikä ei ole selkeää urapolkua. Palkkataso on heikko ja fysioterapian hintataso matala. Markkinoinnissa fysioterapia-ala näyttäytyy sekavana.

Suomen Fysioterapeutit on käynnistänyt fysioterapeutin osaamistasojen määrittelyn keväällä 2023. Määrittelyn tarkoituksena on vastata nykytilanteen haasteisiin ja parantaa mahdollisuuksia hahmottaa fysioterapeutille urapolku, jossa eri tasoiset asiantuntijuuden tasot erottuvat toisistaan.

Määritelmät

Asiantuntija	Ammattikorkeakoulusta tai tätä edeltävästä koulutuksesta valmistunut fysioterapeutti tai lääkintävoimistelija.
Fysioterapian erityisasiantuntija	Fysioterapeutti, joka on syventänyt kliinistä osaamistaan ja hankkinut lisäpätevyyttä tietyn asiakasryhmän fysioterapiasta.
Erityispätevyys	Tietyn aihealueen erikoistumiskoulutusta ja työkokemusta edellyttävä osaaminen.
Ammatillinen täydennyskoulutus	Koulutus, jonka tarkoituksena on ylläpitää, ajantasaistaa ja lisätä fysioterapeutin ammattitaitoa. Täydennyskoulutus ei yleensä tuota uutta ammattipätevyyttä, vaan päivittää osaamista. ^{1,2}
Moniammatillinen täydennyskoulutus	Koulutus, jonka tarkoituksena on ylläpitää, ajantasaistaa ja lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon moniammatillista osaamista ja kehittää moniammatillista yhteistyötä.
Ammatillinen erikoistumiskoulutus	Koulutus, joka lisää ammattitaitoa ja muodostaa yleensä uutta pätevyyttä ² . Ammattikorkeakoulujen tai yliopistojen järjestämä erikoistumiskoulutus ³ , tai muiden toimijoiden järjestämä ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistävä koulutus ⁴ . Erikoistumiskoulutus voi pitää sisällään myös tietyn ammatillisen menetelmän oppimisen.
Moniammatillinen erikoistumiskoulutus	Kuten ammatillinen erikoistumiskoulutus, mutta järjestetty moniammatillisesti.
Ammatillinen jatkokoulutus	Ylemmät korkeakoulututkinnot, kuten YAMK-, maisteri-, lisensiaatti- ja tohtorikoulutus.
Lisäkoulutus	Osaamisen laajentaminen oman ammattialan ulkopuolelta. Esim. muiden tieteenalojen opinnot tai avoimet korkeakouluopinnot.
Jatkuva oppiminen	Jatkuva oppiminen on prosessi, jossa yksilö hankkii ja kehittää fysioterapiaan, kuntoutusjärjestelmään ja työelämän muuttuviin olosuhteisiin liittyvää osaamistaan muodollisissa ja epämuodollisissa oppimistilanteissa. ⁵
Ammatillinen osaaminen	Kyky ja tarvittava tietotaito suoritua työtehtävistä yleisesti hyväksytyjen periaatteiden, kuten kuntoutujälähtöisyyden, eettisyyden, tasavertaisuuden ja näyttöön perustuvan työskentelytavan mukaisesti.
Ammatillinen pätevyys	Pätevyys, joka voidaan osoittaa tutkinto- tai pätevyystodistuksella, ammattikokemuksella tai näiden yhdistelmällä ⁶ .

¹ Harju & Risikko 2003, 23

² STM 2004, 20–21

³ L932/2014, 11 a §, L932/2014, 11 a §

⁴ HE 241/2018 vp

⁵ Kuntoutuksen koulutus ja tutkimus. Valtioneuvoston julkaisu 2023:64

⁶ L1384/2015, 3 §

1 Fysioterapeutin työn vaativuus ja osaamisen tunnistaminen

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut fysioterapeutti valmistuu *asiantuntijaksi* ja saa valmiudet työskennellä fysioterapeutin tehtävissä⁷. Jokaisella fysioterapeutilla on lakiin perustuva velvollisuus ylläpitää ja kehittää omaa ammattitaitoaan⁸. Terveystieteiden ammattihenkilölaki vaatii ammattilaiselta jatkuvaa osaamisen päivittämistä ja velvoittaa työnantajaa luomaan edellytykset työntekijän jatkuvalla oppimiselle. Myös työ sopimuslaki⁹ velvoittaa työnantajaa tukemaan työntekijän kehittymistä ja työuralla etenemistä.

Suomessa ei tällä hetkellä ole ammattihenkilölain¹⁰ tarkoittamia ja Valviran myöntämiä fysioterapian erikoispätevyyksiä, joita kutsutaan myös erityispätevyyksiksi. Monilla aloilla erityispätevyyden myöntäminen tapahtuu ammattijärjestöjen tai niiden alaisten lautakuntien toimesta. Erityispätevyyksiä myöntävät esimerkiksi Lääkäriliitto ja Psykologiliitto. Lääkärikunnassa erityispätevyyksistä ovat esimerkiksi kivunhoitolääketiede ja kuntoutus, psykologeilla taas neuropsykologia tai urheilupsykologia.

1.1 Nykytilan haasteet

Työelämä ja hankintayksiköt tunnistavat heikosti fysioterapeutin työn vaativuuden eri tasoja. Jopa Tilastokeskus on todennut, että fysioterapian erityisasiantuntijat -ammattiluokka ei ole Suomessa käytössä¹¹. Erityisasiantuntijuutta vaativia työtehtäviä on alalla runsaasti, mutta niitä ei aina eroteta perustason työtehtävistä. Virallisia fysioterapian erityisasiantuntijoita on työelämässä niukasti. Tällä hetkellä harva virallisesti tunnustettu erityisasiantuntijataso työtehtävä liittyy kliiniseen asiakastyöhön.

Työehtosopimuksissa sovitut tehtävien vaativuuden arviot ja työtehtävien kuvaukset eivät yleensä tunnista fysioterapeutin asiantuntijatyön erilaisia vaativuustekijöitä. Tyypillinen vaikeus on erottautuminen hoitotyöstä. Aina ei tunnisteta myöskään työn vaativuuden eroja fysioterapian sisällä. Työehtosopimusten edellyttämät tehtäväkuvaukset on usein laadittu puutteellisesti eikä niiden päivitys ole johdonmukaista.

Fysioterapeuttien urapolku vaatii erityistason osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Mikäli fysioterapiatyön vaativuus tunnistettaisiin paremmin ja eri työtehtävien vaativuudet erottuisivat toisistaan, olisi työuralla mahdollisuus edetä perustason työstä vaativampiin erityisasiantuntijatehtäviin. Työtehtävien vaativuuden ja niihin tarvittavan osaamisen tarkempi määrittely mahdollistaa myös palkkakehityksen.

Asiantuntijuuden arvottamisella on vaikutusta myös julkisissa hankinnoissa. Jos fysioterapia-alan eri vaativuustasoja tunnustettaisiin nykyistä vahvemmin, esimerkiksi palvelusetelien hinnoitteluun syntyisi nykyistä enemmän hintatasoja vastaamaan tuotetun palvelun osaamisvaatimuksia. Fysioterapeutin osaamisen arvottaminen on ollut eri hankintayksiköissä toistaiseksi vaihtelevaa. Tyypillisesti julkisissa hankinnoissa on tarkasteltu työkokemusta ja täydennyskoulutuksia.

Osaamisen tunnistamisella on merkitystä myös fysioterapia-asiakkaille. Jos kuntoutussuunnitelmaa laadittaessa ei ole selvää, millaista osaamista asiakas tarvitsee tai millaista osaamista fysioterapeuteilla on, ei asiakkaalle osata etsiä hänelle parhaiten soveltuvia palveluita ja kuntoutuksen hyöty voi jäädä niukaksi.

Fysioterapeuttien osaamisen ja pätevyyden järjestelmällinen luokittelu parantaa fysioterapeuttien palkkatason asianmukaisuutta, hinnoittelun oikeudenmukaisuutta sekä asiakasohjausta.

⁷ L559/1994, 5 §

⁸ L559/1994, 15 § & 18 §

⁹ L55/2001, 2:1 §

¹⁰ L559/1994, 14 §

¹¹ Tilastokeskus. Ammattiluokitus 2010, luokka 2264

2 Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen malli

Fysioterapeutin osaamista tarkastellaan Suomen Fysioterapeuttien *osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallissa* (jatkossa liiton malli) toisaalta asiakkaiden ja toisaalta fysioterapian näkökulmasta. Asiantuntijuuden eri tasoja kuvataan lainsäädännön¹² ja AML 2010 -luokituksen¹³ tunnistamilla kriteereillä.

Aikaisemmin luodulle erikoisasiantuntijamallille muodostetaan liiton mallissa kaksi vaatimuksiltaan matalampaa tasoa, erityispätevyys ja erityisasiantuntijuus. Asiantuntijuuden eri tasot määritellään seuraavasti.

Asiantuntijalla tarkoitetaan laillistettua fysioterapeuttia.

Erityispätevydellä tarkoitetaan sellaista fysioterapiaosaamista, joka vaatii ammatillista erikoistumiskoulutusta ja työkokemusta.

Erityisasiantuntijalla tarkoitetaan fysioterapeuttia, jolla on tietyn asiakasryhmän fysioterapiaan liittyvää syvällistä ammatillista osaamista, joka on hankittu ammatillisella erikoistumiskoulutuksella, työkokemuksella ja tarvittaessa myös jatko- tai lisäkoulutuksella.

Erikoisasiantuntijalla tarkoitetaan tietyn asiakasryhmän fysioterapian edelläkävijää, joka luo uutta toimintakulttuuria, toimii aktiivisena tiedon kerääjänä, osaamisen välittäjänä, osaamisen soveltajana ja osaamisen kehittäjänä. Erikoisasiantuntijalta edellytetään vankkaa kliinistä osaamista, toimimista kliinisessä työssä sekä kriittistä ja laaja-alaista fysioterapia-alan teoreettista hallintaa. Lisäksi häneltä edellytetään vahvaa näyttöä toiminnasta erikoisalan kehittäjänä, kouluttajana ja tiedon välittäjänä. Liitto on määritellyt erikoisasiantuntijuuden kriteerit jo aiemmin¹⁴.

Lähtökohtaisesti fysioterapeuttikoulutuksesta valmistuu asiantuntijoita, joten on luontevaa määritellä fysioterapeutin perustason osaaminen asiantuntijuudeksi. Peruskoulutus antaa valmiudet työskennellä perustason työtehtävissä.

Fysioterapia-alalla on useita työtehtäviä, joissa vaaditaan osaamista peruskoulutuksen ulkopuolelta. Tyypillisimpiä esimerkkejä ovat työfysioterapia ja fysioterapeutin suoravastaanotto. Liiton mallissa erityispätevydet kuvastavat sellaista fysioterapeutin osaamista, jonka hankkimiseen vaaditaan ammatillista erikoistumiskoulutusta ja työkokemusta. Erityispätevydet määritellään fysioterapian näkökulmasta, jolloin niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi työn vaativuuden arvioinnissa. Erityispätevydet selkeyttävät esimerkiksi rekrytointiin liittyvää osaamisen kuvaamista. Liiton myöntämät erityispätevydet on kuvattu taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erityispätevydet.

Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erityispätevydet	
Psykofyysisen fysioterapian erityispätevyys	Fysioterapeutin suoravastaanoton erityispätevyys
Työfysioterapian erityispätevyys	Hengitysfysioterapian erityispätevyys
Urheilufysioterapian erityispätevyys	Opetuksen ja koulutuksen erityispätevyys
Kipufysioterapian erityispätevyys	Johtamisen erityispätevyys
Lantionpohjan fysioterapian erityispätevyys	TKI-toiminnan erityispätevyys
Manuaalisen terapian erityispätevyys	Terveystiedon edistämisen erityispätevyys
Lymfaterapian erityispätevyys	Eläinfysioterapian erityispätevyys

¹² L599/1994, [14 §](#),

¹³ Tilastokeskus. Ammattiluokitus 2010, luokka 2264

¹⁴ [Fysioterapian erikoisasiantuntija, SF 2022](#)

Fysioterapeutin työn vaativuuteen ja osaamistarpeisiin vaikuttavat myös asiakkaiden tarpeet. Tiettyjen asiakasryhmien fysioterapiaa vaatii perustasoa syvempää osaamista ja pätevyyttä, eli *erityisasiantuntijuutta*. Fysioterapeutilta voidaan vaatia esimerkiksi syvällistä ymmärrystä asiakkaiden vammoista tai sairauksista sekä näiden kuntoutuksesta. Toisaalta fysioterapeutin perustaitojen hallinnan on oltava selvästi perustasoa vahvempaa ja usein tarvetta on myös erikoistumiskoulutuksen kautta hankitulle lisäpätevyydelle. Erityisasiantuntijuus voidaan saavuttaa vain riittävän työkokemuksen kautta ja se liittyy aina läheisesti tiettyyn asiakasryhmään. Liiton myöntämät erityisasiantuntijuudet on kuvattu taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erityisasiantuntijuudet

Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erityisasiantuntijuudet	
Tuki- ja liikuntaelinvaivojen erityisasiantuntija	Aineenvaihduntasairauksien erityisasiantuntija
Kipuoireyhtymien erityisasiantuntija	Sydänsairauksien erityisasiantuntija
Aikuisneurologian erityisasiantuntija	Keuhkosairauksien erityisasiantuntija
Mielenterveysongelmien erityisasiantuntija	Lasten fysioterapian erityisasiantuntija
Syöpäsairauksien erityisasiantuntija	Ikääntyneiden fysioterapian erityisasiantuntija
Lantionpohjan ongelmien erityisasiantuntija	Eläinfysioterapian erityisasiantuntija

Liitto on jo aiemmin määritellyt fysioterapian osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallin korkeimman tason, eli erikoisasiantuntijuuden. Fysioterapian erikoisasiantuntija on edelläkävijä omalla erikoisosaamisalueellaan, luoden uutta toimintakulttuuria. Hän toimii aktiivisena tiedon kerääjänä, osaamisen välittäjänä, osaamisen soveltajana ja osaamisen kehittäjänä. Fysioterapian erikoisasiantuntijuuden tavoitteena on oman osaamisen kehittäminen ja näkyväksi tuominen sekä urakehitys. Erikoisasiantuntijalta edellytetään vankkaa kliinistä osaamista, toimimista kliinisessä työssä sekä kriittistä ja laaja-alaista fysioterapia-alan teoreettista hallintaa. Lisäksi häneltä edellytetään vahvaa näyttöä toiminnasta erikoisalansa kehittäjänä, kouluttajana ja tiedon välittäjänä.

Keskeisenä ominaisuutena fysioterapian erikoisasiantuntijalla on kyky yhdistää tutkimustieto fysioterapeutin työhön ja kykyä omien työtapojen kriittiseen arviointiin. Tämä edellyttää sekä korkeaa tietotasoa että vahvaa erikoisan kokemusta, mitkä tulevat esille erikoisasiantuntijalinjauksessa korkeina vaatimuksina peruskoulutuksen jälkeisissä opinnoissa, työkokemuksessa ja muussa ammatillisessa toiminnassa. Erikoisasiantuntijalla on ohjauksellinen ja valmentava työote, jossa asiakas on aktiivinen osallistuja. Hänen ominaisuuksiinsa kuuluvat hyvä ammatillinen itsetuntemus ja empatiakyky sekä pätevyys arvioida ja käsitellä eettisiä kysymyksiä. Liiton myöntämät erikoisasiantuntijuudet on kuvattu taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erikoisasiantuntijuudet

Suomen Fysioterapeuttien myöntämät erikoisasiantuntijuudet
Lasten fysioterapian erikoisasiantuntija
Tuki- ja liikuntaelimestön fysioterapian erikoisasiantuntija
Aikuisten neurologisen fysioterapian erikoisasiantuntija
Perusterveydenhuollon fysioterapian erikoisasiantuntija
Työfysioterapian erikoisasiantuntija
Kipufysioterapian erikoisasiantuntija
Eläinfysioterapian erikoisasiantuntija

2.1 Koulutus- ja työkokemusvaatimukset

Erityisasiantuntijuudella ja erityispätevyydellä tulee olla selkeät ja yhdenmukaiset pätevyyskriteerit. Erikoisasiantuntijuuden kriteerit on julkaistu jo aiemmin¹⁵. Kriteerien tulee olla riittävän yleisellä tasolla, jotta liiton malli soveltuu käytäntöön joustavasti. Toisaalta kriteerien tulee varmistaa erityisasiantuntijuuden ja erityispätevyyden yhdenmukainen ja tasavertainen määrittely.

Jatkuvan oppimisen käsitteet on määritelty tämän asiakirjan alussa. **Koulutusvaatimuksissa ei huomioida ammatillista täydennyskoulutusta, jonka tarkoitus on ylläpitää ja ajantasaistaa jo olemassa olevaa ammatillista pätevyyttä, ei tuottaa syvällistä osaamista.** Ammatillisen täydennyskoulutuksen ja ammatillisen erikoistumiskoulutuksen välinen rajanveto ei ole aina helppoa ja koulutusten järjestäjien on toivottavaa huomioida määrittely mahdollisimman selkeästi, mieluiten esimerkiksi EQF-tasoja käyttäen. Erikoistumiskoulutuksen vaativuus on EQF-tasolla 6–7¹⁶.

Erityispätevyyden kriteerit

Erityispätevyys kuvastaa peruskoulutusta laajempaa osaamista. Erityispätevyyden edellytyksenä on ammatillisen ja/tai moniammatillisen erikoistumiskoulutuksen suorittaminen vähintään 15 opintopisteen edestä, sekä vähintään kahden vuoden työkokemus. Työkokemus arvioidaan kokoaikatyön perusteella. Kokoaikatyöksi luetaan työskentely vähintään 30 tuntia viikossa.

Erityisasiantuntijuuden kriteerit

Erityisasiantuntijalta edellytetään laaja-alaista ja syvällistä ammatillista osaamista, jota voidaan hankkia työkokemuksen, ammatillisen erikoistumiskoulutuksen, lisäkoulutuksen ja jatkokoulutuksen kautta.

Erityisasiantuntijuuden edellytyksenä on ammatillisen ja/tai moniammatillisen erikoistumiskoulutuksen sekä jatkokoulutuksen ja/tai relevantin lisäkoulutuksen suorittaminen vähintään 60 opintopisteen edestä siten, että ammatillista tai moniammatillista erikoistumiskoulutusta on suoritettu vähintään 25 opintopistettä. Relevantilla lisäkoulutuksella tarkoitetaan kyseiseen asiakasryhmään läheisesti liittyvää koulutusta, jota järjestetään esimerkiksi korkeakouluissa toisen tieteenalan toimesta.

Tutkintoon johtava jatkokoulutus (tutkintokoulutus) fysioterapia-alalta ei yksistään riitä erityisasiantuntijuuden osoittamiseen. Tutkintokoulutuksen osia voidaan tapauskohtaisesti lukea erikoistumiskoulutukseksi, jos ne ovat luonteeltaan kliinistä osaamista vahvistavia.

Opintokokonaisuus, olipa se sitten osa tutkintokoulutusta tai itsenäistä pidempää erikoistumiskoulutusta (esimerkiksi yksittäinen koulutusmoduuli) voidaan huomioida opintopistekiintiöön vain kerran. Jos tutkintokoulutuksen osioita on hyväksiluettu (ahotoitu) aiemmin suoritettujen opintojen perusteella, vain alkuperäiset opinnot huomioidaan.

Erityisasiantuntijuus ei vaadi erityispätevyyksien suorittamista.

Erityisasiantuntijalta vaaditaan vähintään viiden vuoden työkokemusta, josta vähintään kolme vuotta sisältää työskentelyä kyseisen asiakasryhmän parissa. Työkokemus arvioidaan kokoaikatyön perusteella. Kokoaikatyöksi luetaan työskentely vähintään 30 tuntia viikossa, josta vähintään 15 tuntia kyseisen asiakasryhmän parissa.

¹⁵ [Fysioterapian erikoisasiantuntija, SF 2022](#)

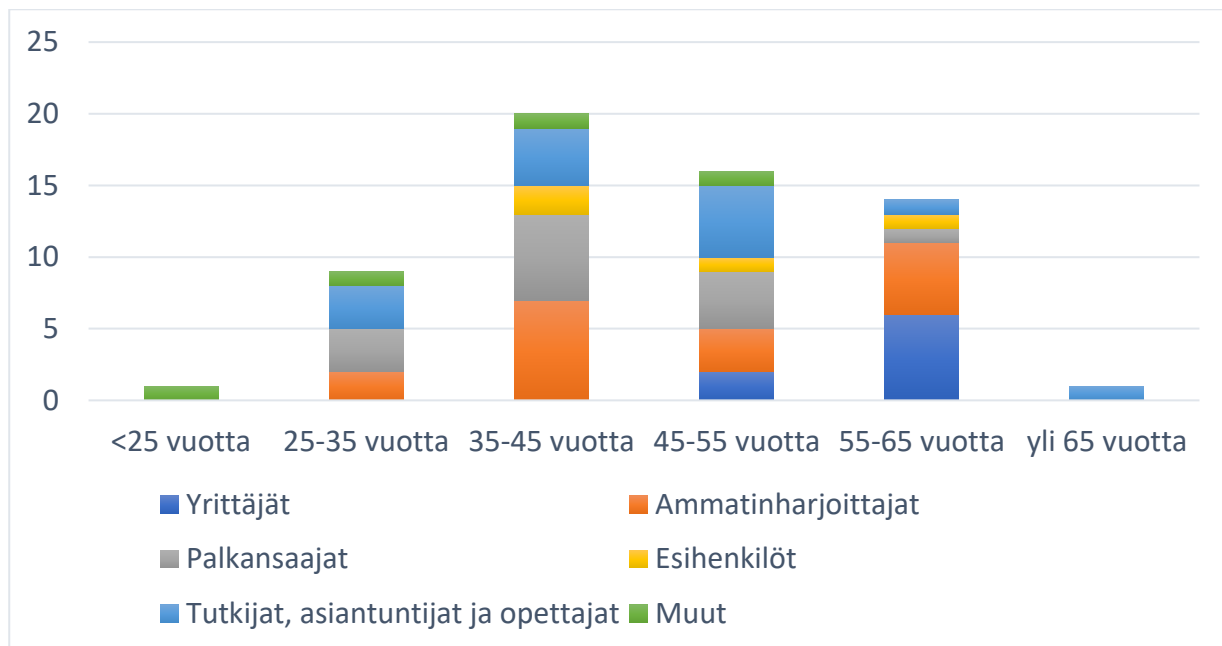
¹⁶ [Opetushallitus, Tutkintojen viitekehykset](#)

TAULUKKO 4. Erityispätevyyden ja erityisasiantuntijuuden kriteerit

Erityispätevyys	Erityisasiantuntijuus
15 op erikoistumiskoulutus	60 op erikoistumis-, lisä- tai jatkokoulutusta, joista vähintään 25 op on ammatillista erikoistumiskoulutusta
2 vuotta työkokemusta	5 vuotta työkokemusta, josta vähintään kolme vuotta kyseisen asiakasryhmän parissa.

3 Palaute alustavasta ehdotuksesta

Liitto keräsi osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallin alustavasta ehdotuksesta palautetta jäsenkunnalta ja sidosryhmiltä. Sähköinen palautekysely lähetettiin marraskuussa 2023. Kyselyyn vastasi yhteensä 64 henkilöä tai yhteisöä, jonka lisäksi liittoon lähetettiin muutamia vapaamuotoisia kirjallisia palautteita. Vastaajien työskentelypaikka ja ikä näkyvät kuviossa 1.

KUVIO 1. Palautekyselyyn vastanneet iän ja työskentelypaikan mukaan jaoteltuna (n=64).

Palautekyselyn yksityiskohtaiset tulokset on julkaistu toisaalla. Liiton malli sai kannatusta ja ehdotetut pätevyyskriteerit koettiin pääosin toimiviksi. Ajatus useamman eri koulutuskokonaisuuden vaatimisesta erityisasiantuntijuuden saavuttamiseksi jakoi palautteen antajia varsin voimakkaasti ja vaatimuksesta päätettiin luopua siihen liittyvien haasteiden vuoksi.

Käsitteet asiantuntija, erityisasiantuntija, erikoisasiantuntija ja erityispätevyys koettiin varsin samanlaisiksi ja hankaliksi erottaa toisistaan. Käsitteiden logiikka sai kannatusta, mutta palautteen perusteella monelle se ei ollut vielä avautunut kokonaisuudessaan. Palautteen perusteella päätettiin kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten nimikkeiden käyttöä ohjeistetaan.

Alkuperäiseen malliin laaditut esimerkit eri koulutuksista saivat varsin runsaasti palautetta. Esimerkit päätettiin jättää lopullisesta mallista pois epäselvyyksien välttämiseksi. Liitto julkaisee myöhemmin ns. ennakkopäätöksiä tiettyjen vakiintuneiden koulutusten luokittelusta, jolloin jäsenten on helpompaa arvioida täyttävätkö he asetetut kriteerit.

Palautteessa nousi esille myös haasteita osaamisen määrittelyssä ja mittaamisessa. Koulutusta ja työkokemusta ei nähty ainoiksi keinoiksi syventää osaamista. Liiton mallin on kuitenkin oltava mitattava ja tasavertainen, jonka vuoksi muita kriteereitä on tässä vaiheessa vaikeaa asettaa. Fysioterapeuttien suuren määrän vuoksi esimerkiksi osaamisen näyttöjen järjestäminen ei ole mahdollista.

Saatu palaute on käyty tarkasti läpi ja lopulliseen malliin on tehty palautteen perusteella lukuisia korjauksia ja täsmennyksiä. Kaikkia kehittämisehdotuksia liitto ei ole pystynyt tai nähnyt tarpeelliseksi huomioida.

4 Yhteenveto

Liiton ehdottaman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallin tarkoituksena on selkeyttää fysioterapeutin osaamisen kuvaamista, jota tarvitaan mm. työn vaativuuden arvioinnissa, julkisissa hankinnoissa sekä fysioterapian markkinoinnissa. Malli auttaa osaltaan fysioterapeutin urapolun hahmottamisessa ja kannustaa työyhteisöitä arvioimaan, millaista osaamista eri asiakasryhmät tarvitsevat.

Fysioterapeutin osaamista on tarpeen tarkastella sekä työtehtävien että asiakasryhmien näkökulmasta. Tiettyä fysioterapeutin tehtävät vaativat erikoistumiskoulutusta, joka ei fokusoidu vain yhteen tiettyyn asiakasryhmään. Toisaalta fysioterapeuttien mielenkiinto ja ammatillinen erityisosaaminen rakentuvat tyypillisesti asiakasryhmittäin. Liiton malli pyrkii vastaamaan johdantoluvussa esitettyihin nykytilanteen haasteisiin.

Liiton mallissa erityis pätevyudet määrittelevät osaamista työn vaativuuden ja fysioterapian erikoisalojen näkökulmasta. Erityis pätevyys kuvastaa sellaista osaamista, joka vaatii erikoistumiskoulutusta ja työkokemusta, ja joka ei sisälly peruskoulutukseen. Vastavalmistuneella fysioterapeutilla ei siis voi olla erityis pätevyksiä.

Erityisasiantuntijuus määritellään liiton mallissa asiakasryhmien kautta. Fysioterapeutin peruskoulutus antaa lähtökohtaisesti valmiudet työskennellä fysioterapeuttina erilaisten asiakkaiden kanssa, eikä yksikään asiakasryhmä ole sellainen, jonka parissa vastavalmistunut fysioterapeutti ei voisi työskennellä lainkaan. Kaikissa asiakasryhmissä on kuitenkin tunnistettava tarpeita peruskoulutusta syvemmälle osaamiselle. Tämä syvempi osaaminen määritellään liiton mallissa erityisasiantuntijuudeksi, joka pitää sisällään sekä syventynyttä osaamista että sellaista lisä pätevyyttä, jota ei saavuteta perustutkintokoulutuksessa.

Erityis pätevyys ja erityisasiantuntijuus eivät ole suoraan verrannollisia tai hierarkkisia, vaan ne kuvastavat osaamista erilaisista näkökulmista. Erityis pätevyys mahdollistaa työskentelyn laajentamisen esimerkiksi uudenlaiseen työnkuvaan, erityisasiantuntijuus puolestaan kuvastaa osaamista ja kokemusta asiakkaan näkökulmasta. Nimikkeiden käyttö kuvaa asiakkaalle fysioterapeutin osaamista monipuolisesti.

Erityisasiantuntijuutta ei ole lähdetty rakentamaan fysioterapian erikoisalojen mukaan. Tähän on useita syitä. Ensinnäkin erikoisalojen määrittely on haastavaa eikä valmista määrittelyä ole olemassa. Monet nykyisistä erikoisaloista ovat myös osittain tai kokonaan päällekkäisiä ja toisaalta osa puuttuu kokonaan. Erikoisalat eivät myöskään sellaisenaan vastaa nykytilanteen moninasiin haasteisiin.

Liiton mallin tarkoituksena ei ole se, että kaikista fysioterapeuteista tulisi työkokemuksen myötä erityisasiantuntijoita. Kaikkien fysioterapeuttien ei ole myöskään tarkoituksenmukaista suorittaa erityis pätevyksiä.

Monien fysioterapia-asiakkaiden tarpeisiin voidaan vastata asiantuntijatasen osaamisella. Työyksiköissä on kuitenkin tärkeää tunnistaa ne tilanteet, jolloin asiakkaat tarvitsevat tai hyötyvät fysioterapeutin erityisasiantuntijuudesta. Yhtä lailla on tärkeää tunnistaa ne työtehtävät, jotka vaativat fysioterapeutilta erityispätevyyttä. Erityisasiantuntijan on tarkoituksenmukaista työskennellä perustasoa vaativimmissa työtehtävissä.

5 Mallin jatkokehitys

Osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mallia on tarkoitus kehittää ja päivittää tarpeen mukaan. Tulevaisuudessa mallia tullaan laajentamaan mm. fysioterapian hankintoihin, hinnoitteluun sekä palkkaukseen soveltuvaksi. Asiakasryhmien sisälle voi olla tarpeen määrittellä joitain peruskriteerejä asiakkaan ohjaamiseksi erityisasiantuntijalle ja toisaalta linjata sellaisia tilanteita, jolloin perustason fysioterapia voidaan lähtökohtaisesti katsoa riittäväksi. Käytännön työssä tilanteita joudutaan kuitenkin aina arvioimaan asiakaskohtaisesti, joten erilaisten määrittelyjen tarkoituksenmukaisuutta tulee arvioida tarkasti.

Raportin laatinut erityisasiantuntija Juho Korpi joulukuussa 2023.